

Risk, klimat och osäkerheter vid hydrologisk förorenings spridning

Georgia Destouni

Stockholms Universitet

- **Förorenad mark kan finnas / uppkomma lite överallt**

- långvarigt verksamhetsläckage, olyckor p g a extrema naturhändelser, konstruktions/hanteringsslarv -

- **Markförorening är ofta också vattenförorening**

Giftet i sjön försvinner aldrig DN - 2010-10-18

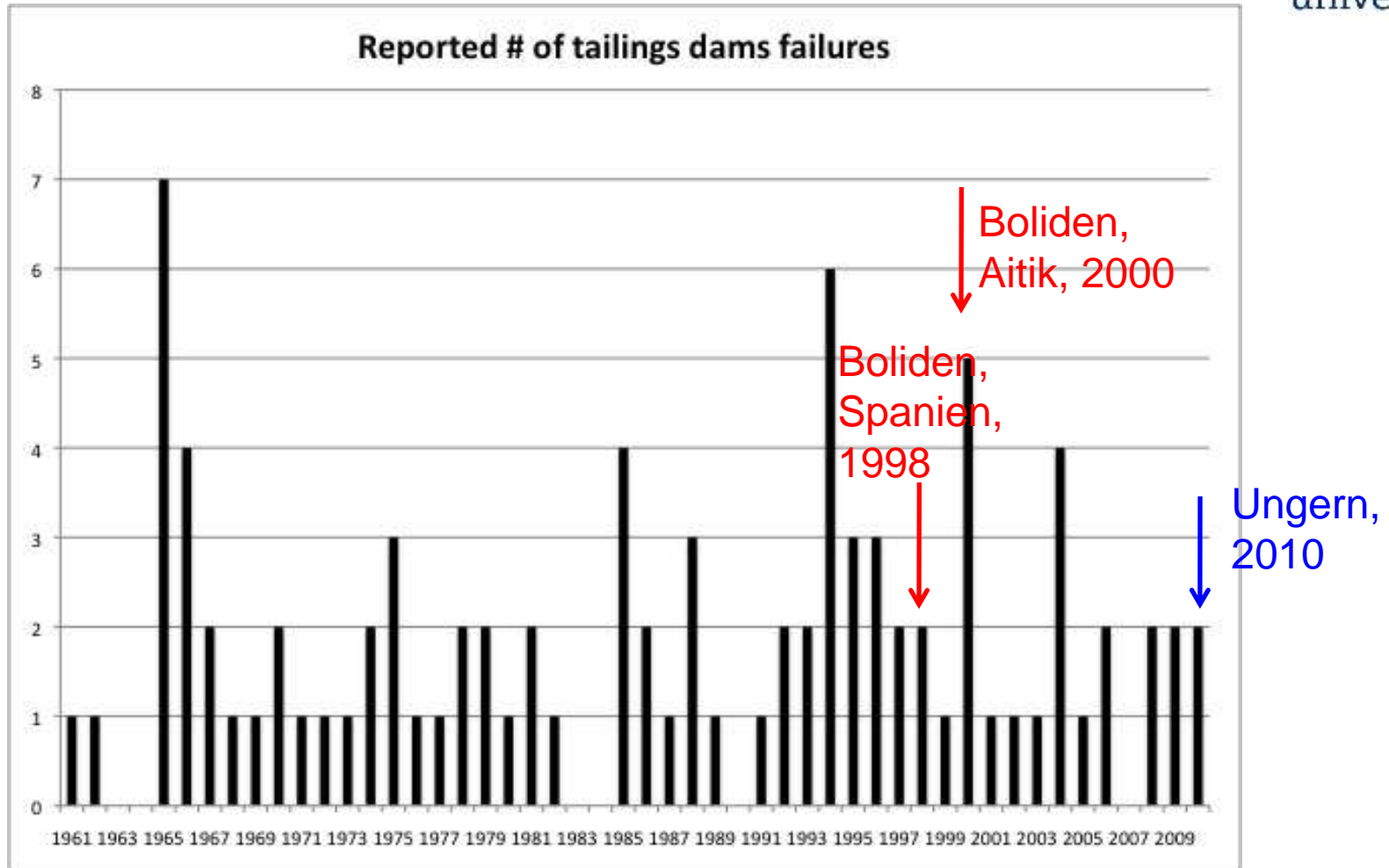
Bild: *Erich Stering*

Gifter från Räddningsverkets nedlagda skola i Rosersberg norr om Stockholm läcker rakt ut i Mälaren.

I våras lämnade staten området utan att följa experternas råd att göra något åt de miljöfarliga ämnena som finns lagrade i marken.

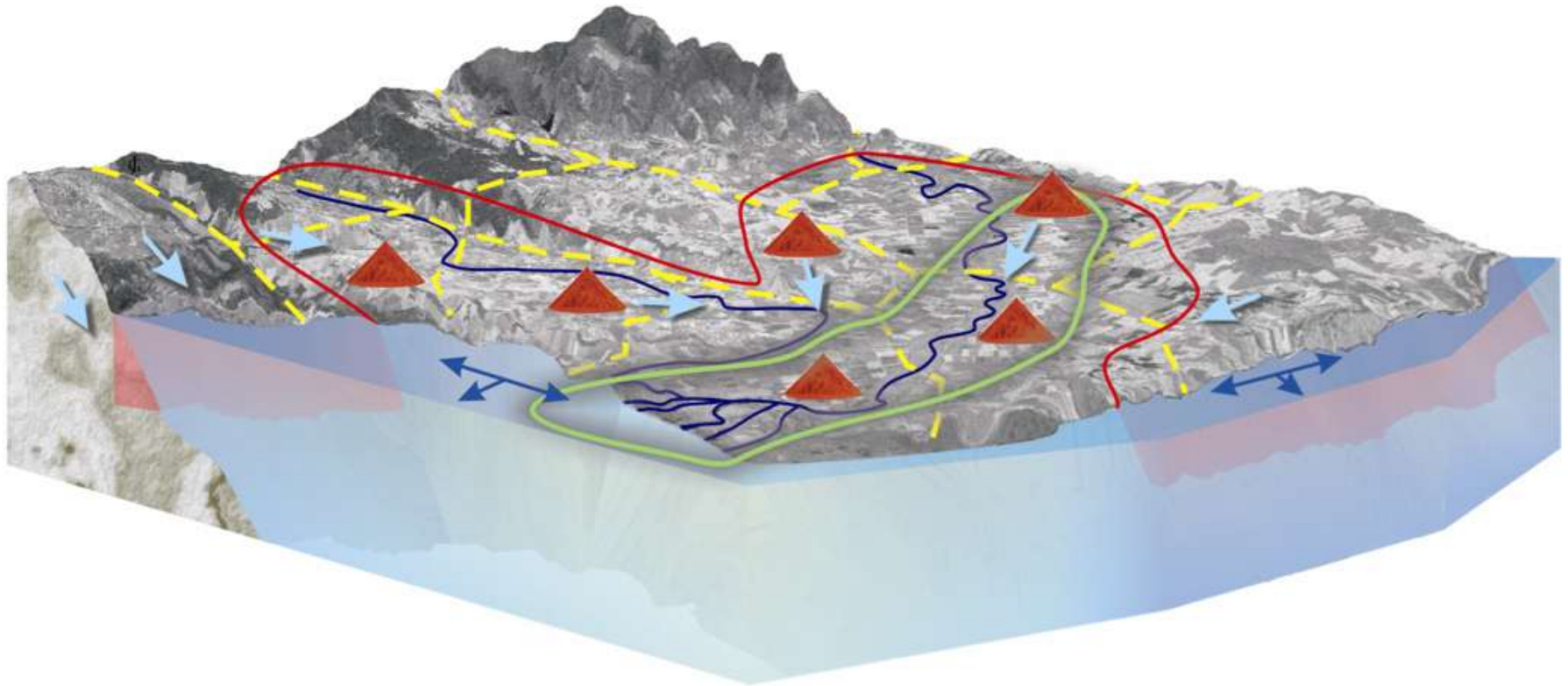

Rapporterade stora gruvdambrott i världen:

FÖLJ VATTNET I FÖRVÄG:

Utred, beräkna, planera och agera efter vattenkopplingarna i landskapet + de osäkerheter som finns om dessa

- Surface Water Divide/Main Catchment Boundary
- Surface Waters
- Municipal Boundaries
- Water Influence Zone of Mine Waste Site

- Mine Waste Sites
- Diffuse Groundwater Flow Direction
- Coastal Water Flows

Rumsligt fördelad hydrologisk modellering av vattenflöden

Ingångsdata och drivkrafter: Topografi + Nederbörd + Temperatur +

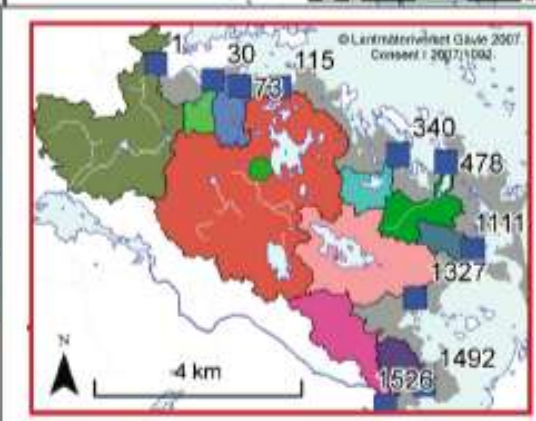
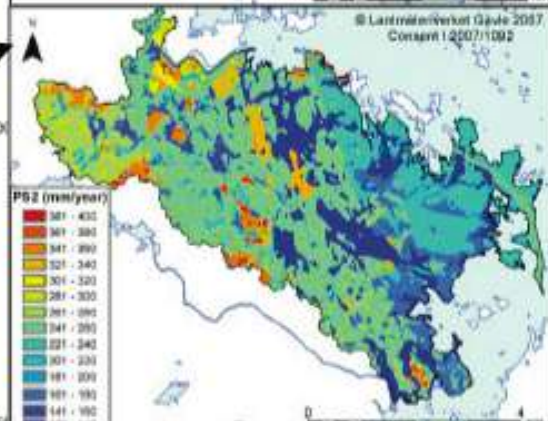
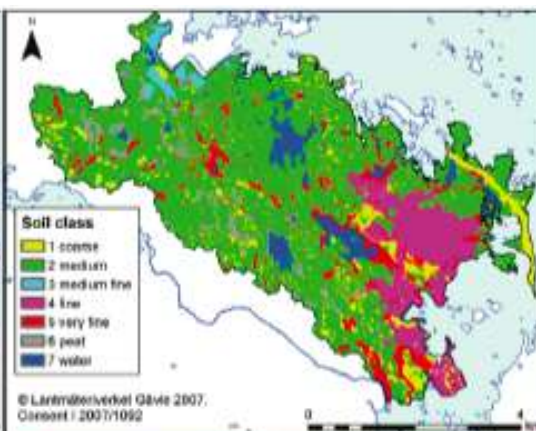
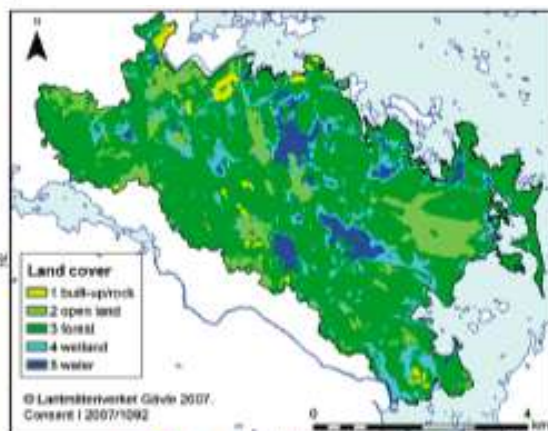
=Klimat

Markanvändning

+

Marktyp

Medelvattenflöde

- efter avdunstning

Delavrinningsområden och

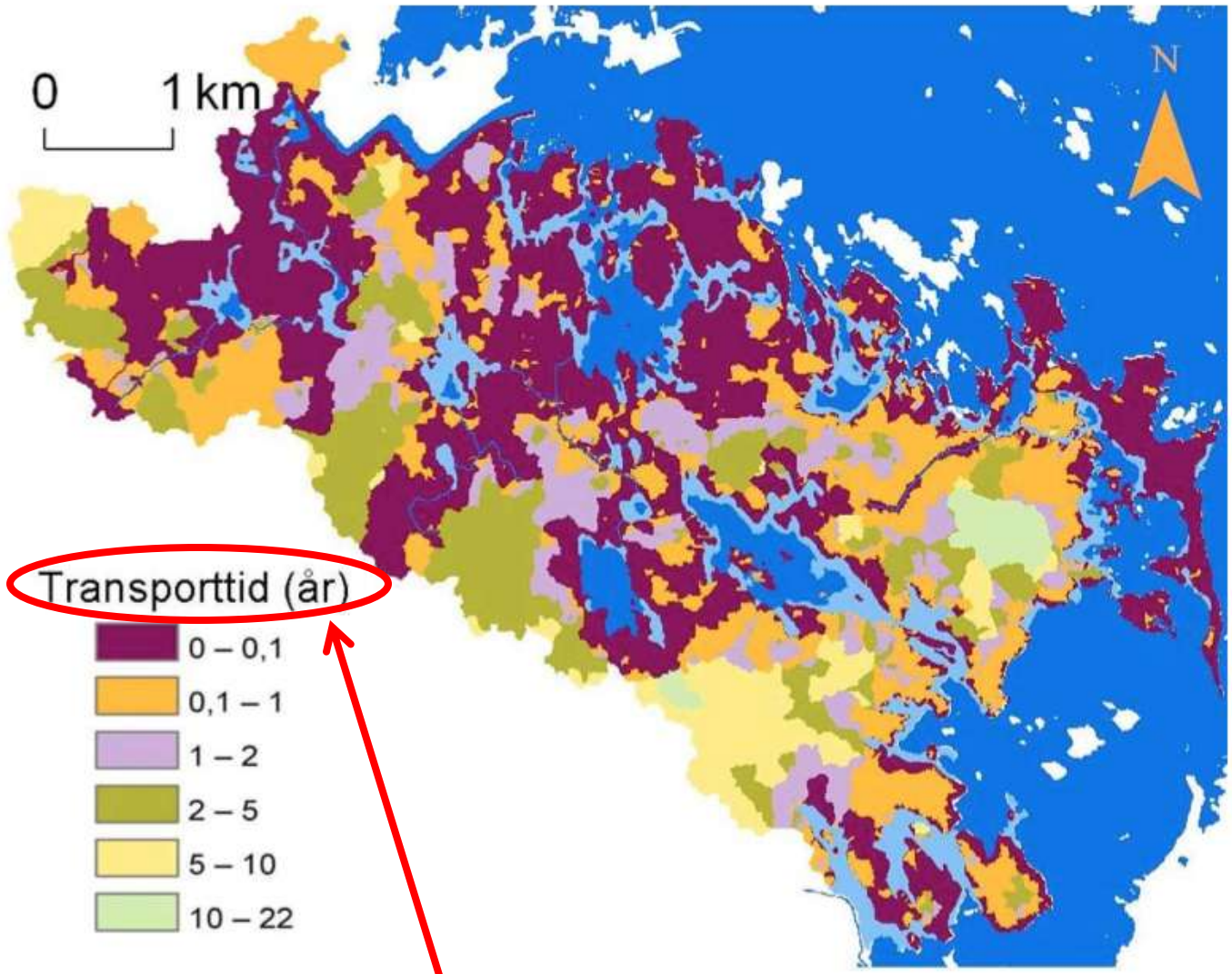
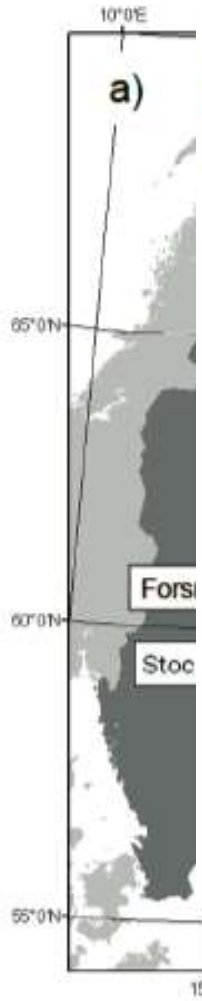
flödesvärden vid mätpunkter

Rumslig

Ingångs

0 1 km

Transporttid (år)

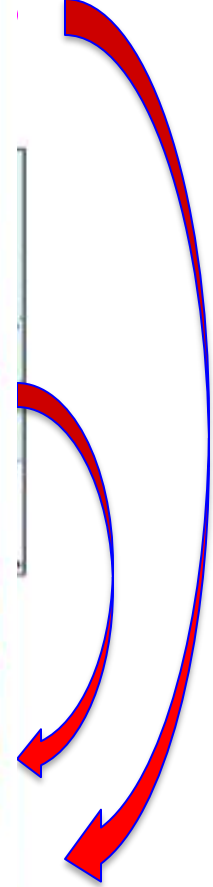
- 0 – 0,1
- 0,1 – 1
- 1 – 2
- 2 – 5
- 5 – 10
- 10 – 22

Medelvattenflöde
- efter avdunstning

Delavrinningsområden och
flödesvärden vid mätpunkter

Flöden

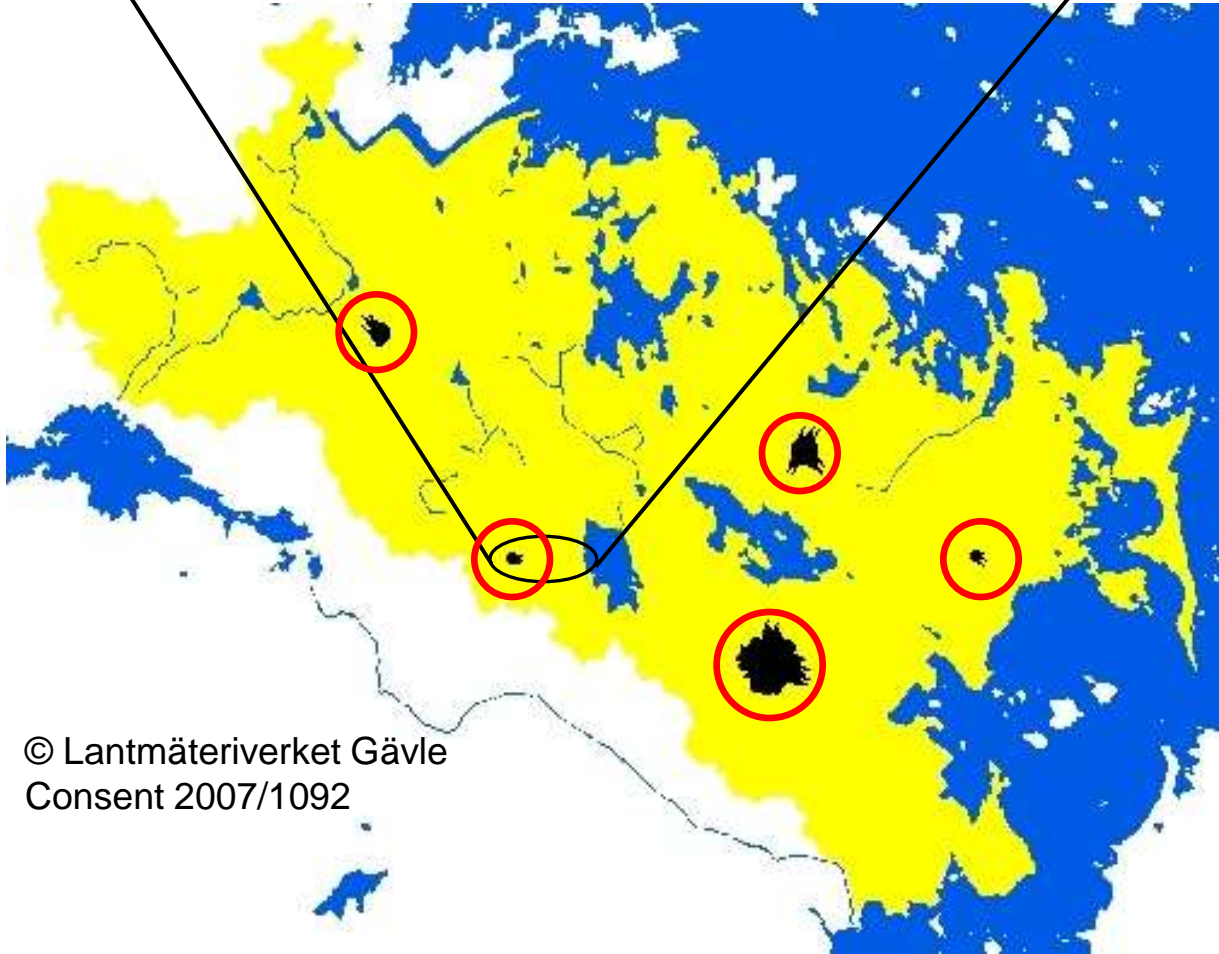
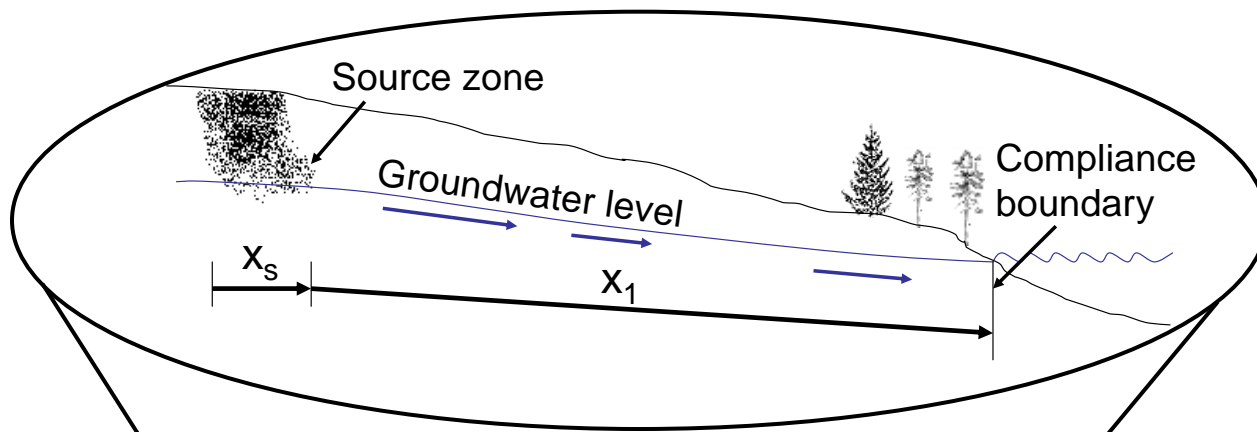
Klimat

Osäker förorenings-spridning – även för kända nuvarande medelflöden

- Vädervariationer & klimatförändring
  - Variationer kring medelflöden, biogeokemiska förhållanden, och föroreningskällor i tid – men också i rum
-
- Erkänn osäkerhet, beräkna och planera för dess effekter
  - **Kombinerad sannolikhets- och scenarioanalys**

Kända punktkällor:

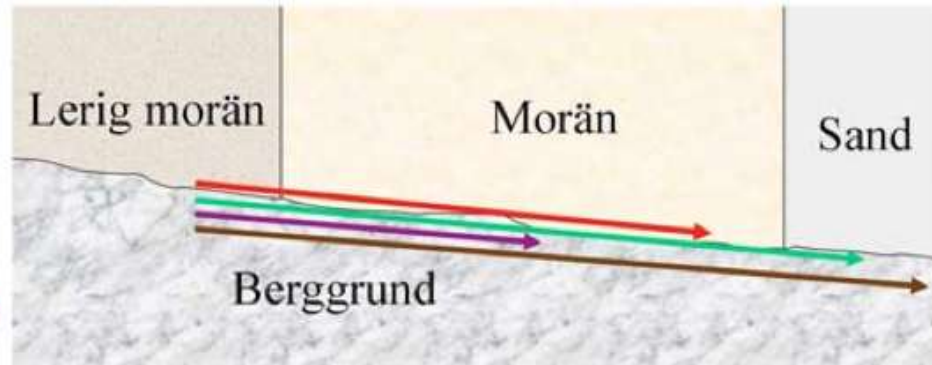
Persson & Destouni, J.
Hydrol. (2009)

Scenario 1:

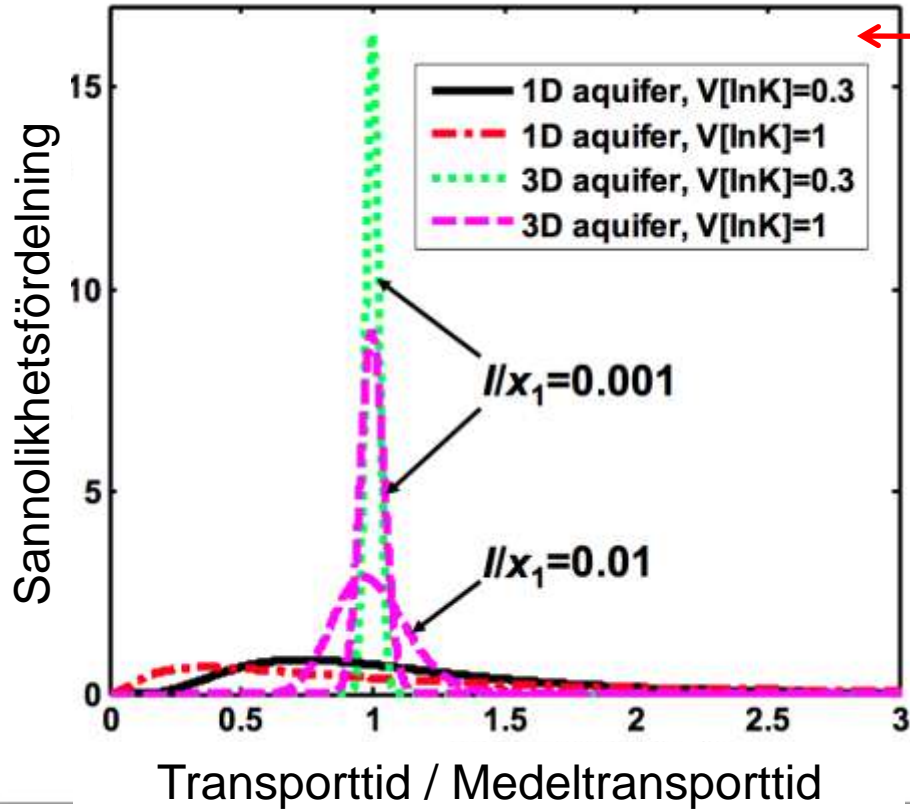

Scenario 2:

Scenario 3:

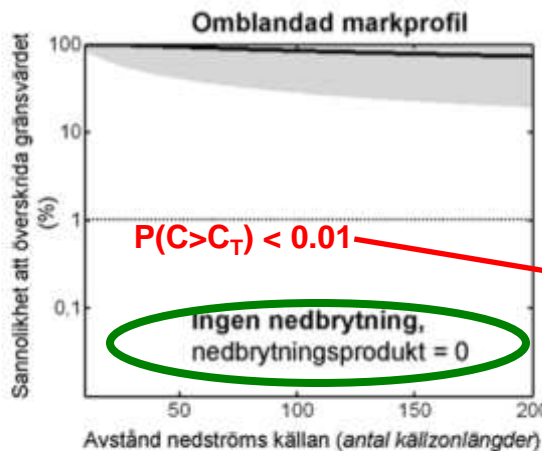
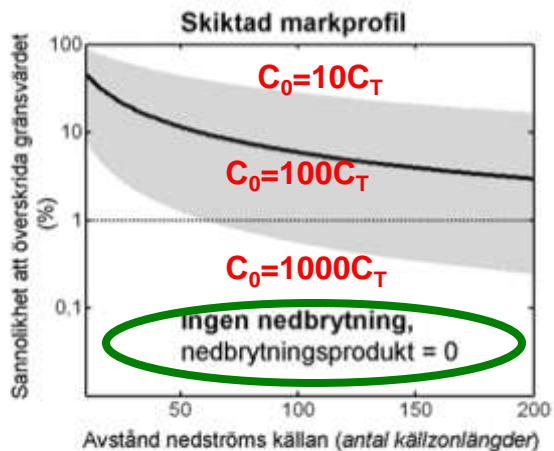
Resultande spridning av transporttider runt medel för olika scenarier av markheterogenitet och transport genom den

Koppla till olika möjliga fall av självreningshastighet (λ)

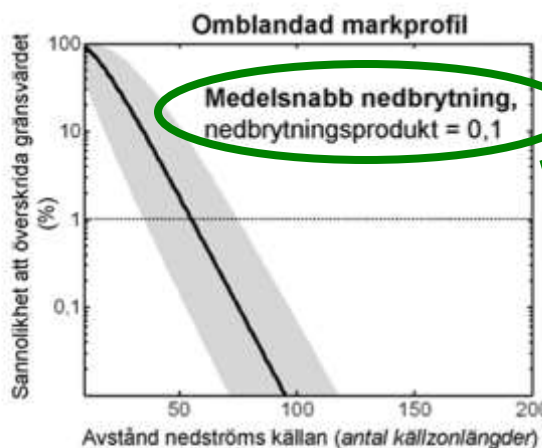
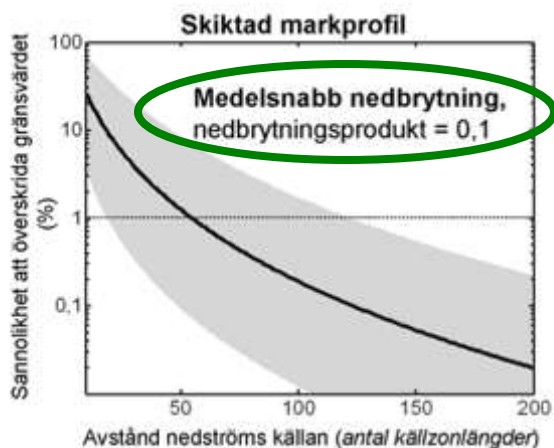
Resultatscenarier av koncentration C och dess statistik relativt:

Utsläppskoncentration C_0 , and koncentrationsgränsvärde C_T

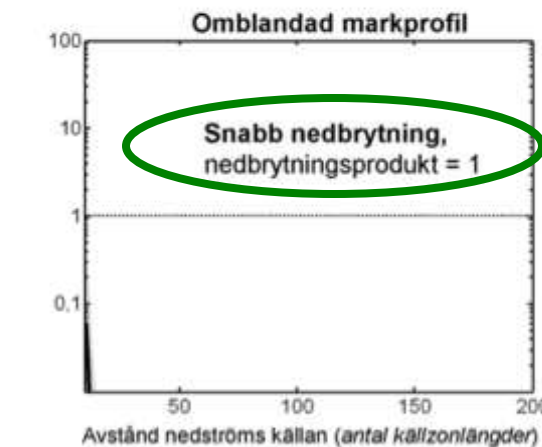
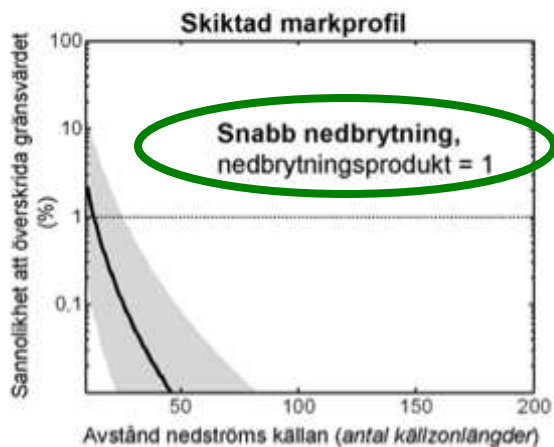

Exempel:
Acceptabel (?)
risk/osäkerhetsgräns
1%

Sannolikhet att $C > C_T$
vid kända
punktutsläpp ??

Föroreningstyp

Viktigt intervall för kända punktutsläpp

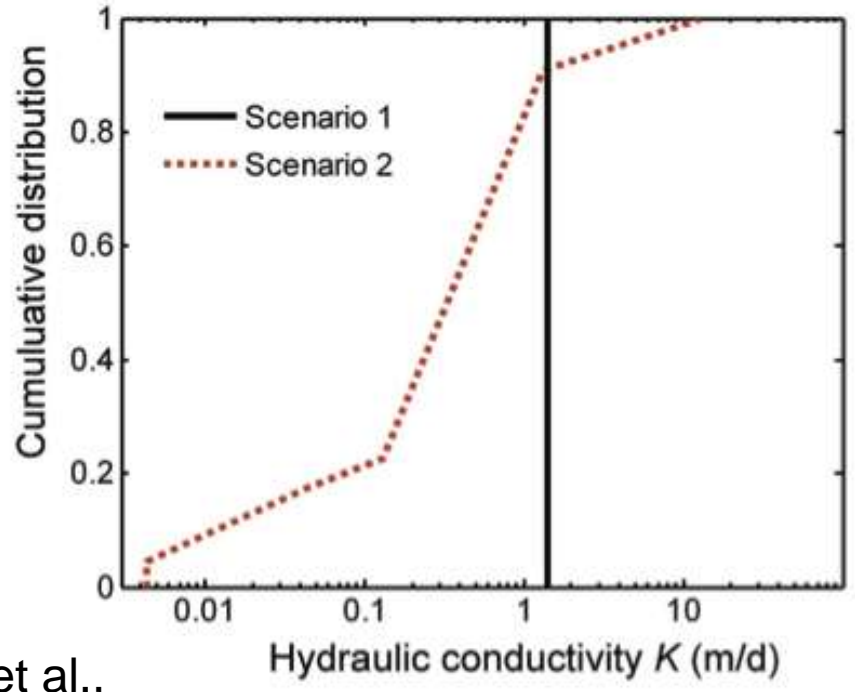
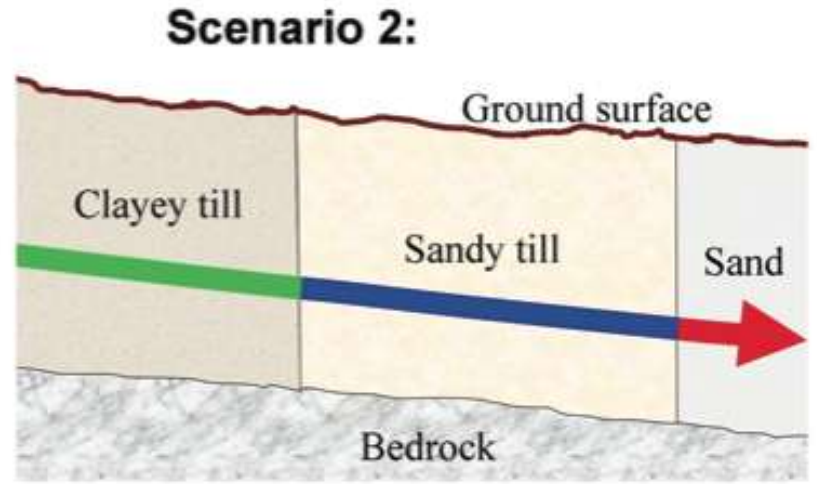
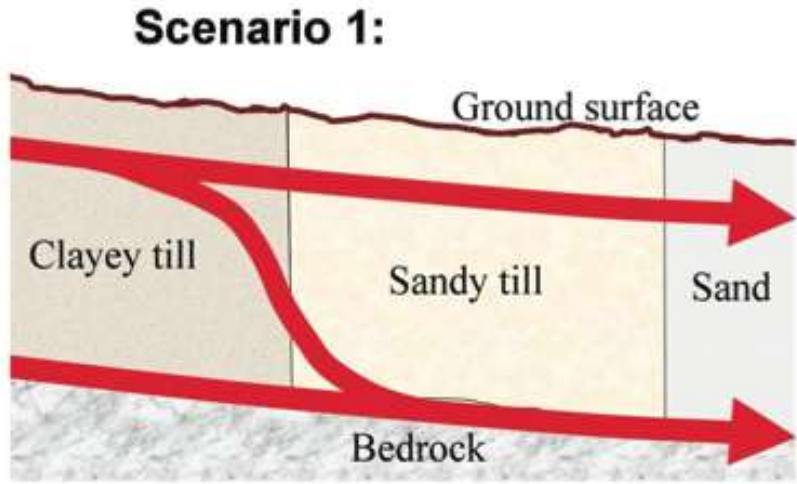
Scenarier för diffusa utsläpp

- Inkluderar även multipla okända och/eller oförutsedda punktutsläpp

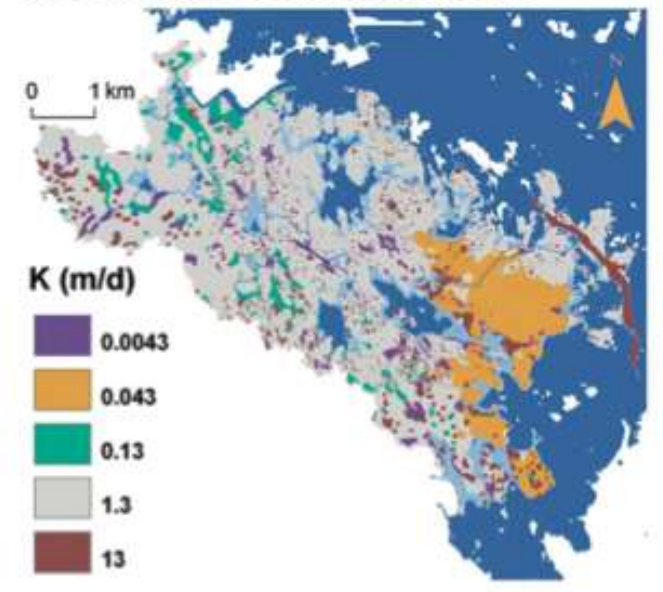
Example pollutants (for which given λ is consistent with field observations of λ)	Attenuation rate λ (yr ⁻¹)	Attenuation product $\lambda\tau_g$	
		Scenario 1 $\tau_g = 0.73$ yr	Scenario 2 $\tau_g = 6.1$ yr
Polychlorinated biphenyls (PCBs) ⁽¹⁾ , benzene ^(anaer; 2,3) , ethylbenzene ^(anaer; 2,3) , toluene ^(anaer; 2,3,4) , m,p,o-xylene ^(anaer; 2,3) , vinyl chloride ^(anaer; 2,3) , trichloroethene ^(anaer; 2,3) , naphthalene ^(anaer; 2,4)	≤ 0.014	≤ 0.01	≤ 0.1
Polychlorinated biphenyls (PCBs) ⁽¹⁾ , zinc ^(5,6) , phosphorus ⁽⁷⁾ , benzene ^(anaer; 2,3,8,9) , ethylbenzene ^(anaer; 2,3,9) , toluene ^(anaer; 2,3,4) , m,p,o-xylene ^(anaer; 2,3) , vinyl chloride ^(anaer; 2,3) , trichloroethene ^(anaer; 2,3) , naphthalene ^(anaer; 2,4) , acenaphthylene ^(anaer; 4)	0.14	0.1	1
Cadmium ⁽⁵⁾ , copper ⁽⁵⁾ , zinc ^(5,6) , phosphorus ^(7,10) , nitrogen ⁽¹⁰⁾ , benzene ^(2,3,4,8,9,11) , ethylbenzene ^(2,3,9,11) , toluene ^(2,3,4,11,12) , o-xylene ^(2,3,11) , m,p-xylene ^(2,9,11) , vinyl chloride ^(2,8) , trichloroethene ^(2,8,11) , naphthalene ^(2,4,11) , acenaphthylene ^(4,12) , fluoranthene ⁽¹¹⁾	1.4	1	10
Benzene ^(aer; 3,9,11) , toluene ^(2,3,11,12) , ethylbenzene ^(2,3,12) , m,p,o-xylene ^(2,3,4,9,11,12) , vinyl chloride ^(2,3) , trichloroethene ^(2,3,11) , naphthalene ^(2,12) , acenaphthylene ⁽¹²⁾ , acenaphthene ⁽¹²⁾ , anthracene ⁽¹²⁾ , fluoranthene ^(4,12)	14	10	100
Benzene ^(aer; 3,12) , toluene ^(aer; 3,11,12) , ethylbenzene ^(aer; 3) , trichloroethene ^(aer; 3,11) , vinyl chloride ^(aer; 3)	140	100	1000
Benzene ^(aer; 3) , toluene ^(aer; 3,11) , ethylbenzene ^(aer; 3)	≥ 1400	≥ 1000	$\geq 10\ 000$

^(aer)Mainly relevant for aerobic conditions, ^(anaer)Mainly relevant for anaerobic conditions.

Scenarioanalys av **diffusa utsläpp**:

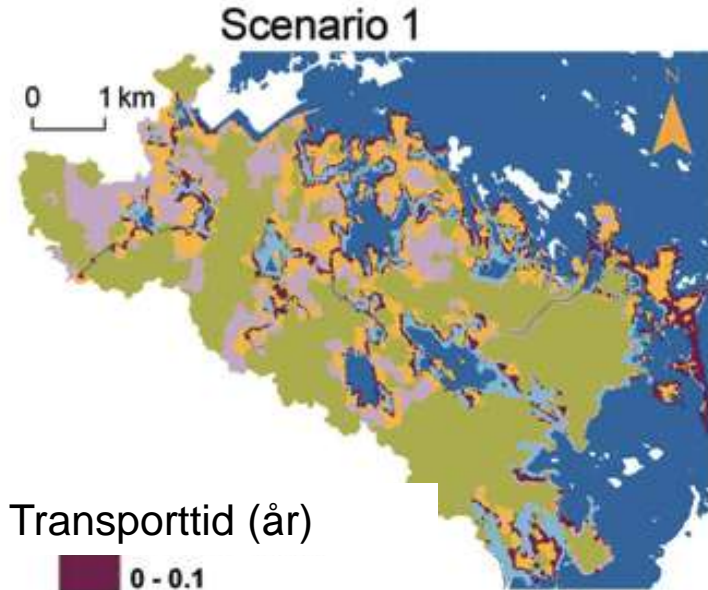

Spatial distribution of transport-encountered K in scenario 2:

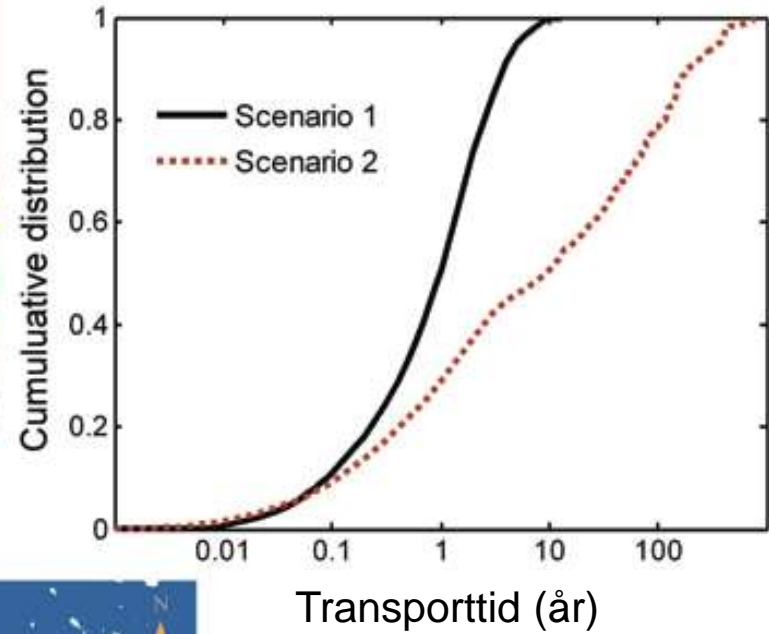
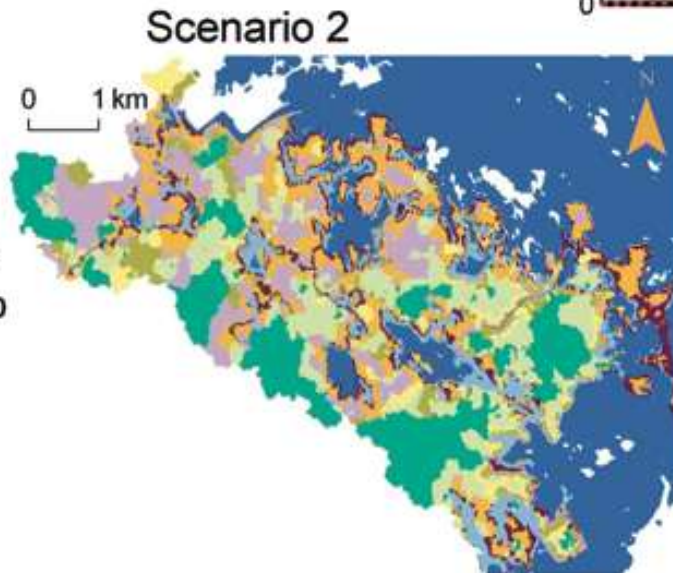
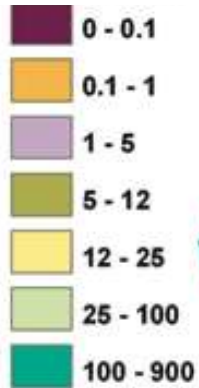

Scenarioanalys för diffusa utsläpp:

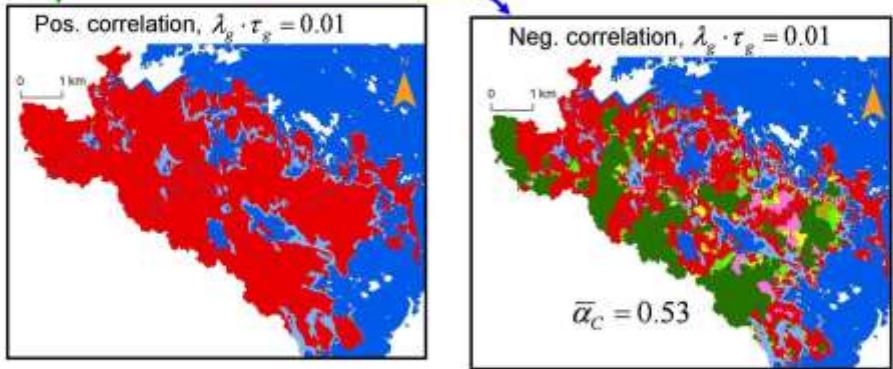
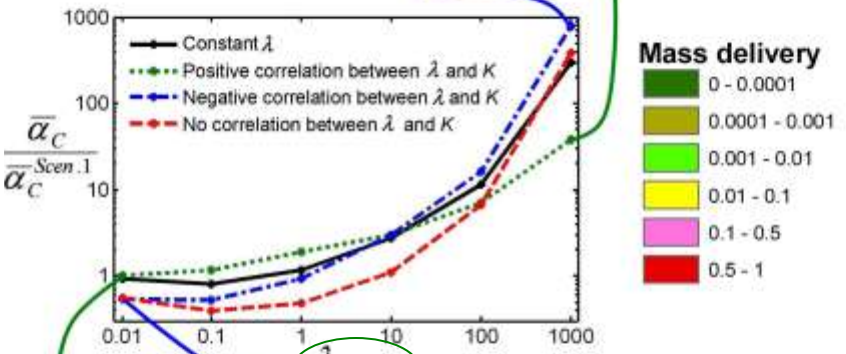
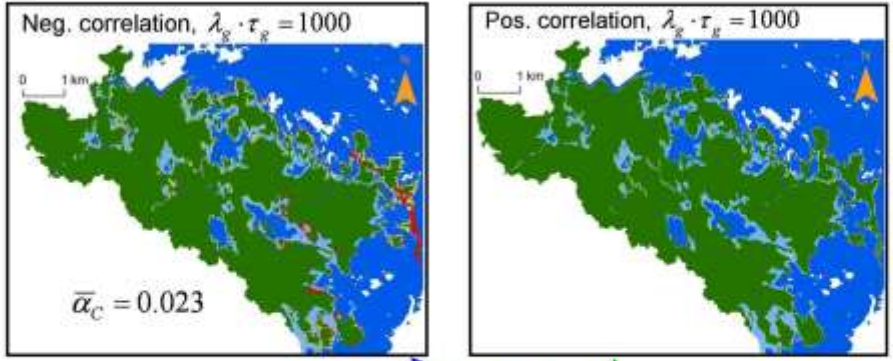

Transporttid (år)

Med **variabilitet och osäkerhet** i både **transporttider & självreningshastigheter** och olika **korrelationer** mellan dem

Kartor: Föroreningsbelastning på nedströms vatten relativt källmission

Graf: Föroreningsbelastning på nedströms vatten i **scenario 2** – med stor fysisk variabilitet – relativt **scenario 1**

Föroreningstyp

Identifierar

- Konservativa antaganden
- Hotspots där åtgärder behövs mest / gör störst nytta

Slutsatser

- Vi kan och bör hydrologiskt räkna med, planera och förbereda för mer eller mindre kända och osäkra föroreningsutsläpp, med variationer, förändringar och oförutsedda händelser
- Detta måste göras nu – innan oförutsedda händelser och/eller ackumulerade föroreningseffekter hinner göra irreversibel skada
- Scenarioanalys och sannolikhetsberäkningar identifierar konservativa antaganden och hotspot-zoner, där snabba skydds/återställningsåtgärder behövs mest och är mest effektiva